

УДК 005.591.6:330.131.7:336.76:658.15

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V53(2025)-16

Захаркін О. О., доктор економічних наук, професор, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет, м. Суми, Україна

ORCID ID: 0000-0003-2753-3600

e-mail: o.zakharkin@biem.sumdu.edu.ua

Захаркіна Л. С., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій і підприємництва, Сумський державний університет, м. Суми, Україна

ORCID ID: 0000-0003-1002-130X

e-mail: l.zakharkina@biem.sumdu.edu.ua

ESG-фактори та стратегії підприємств: інструменти фондового ринку у фінансовому менеджменті сталого розвитку

Анотація. Досліджено роль ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) у формуванні фінансових стратегій підприємств та визначено можливості використання інструментів фондового ринку для реалізації принципів сталого розвитку. Розглянуто сучасні підходи до інтеграції ESG у стратегічний фінансовий менеджмент і проаналізовано міжнародний досвід застосування зелених облігацій, ESG-індексів та сталих інвестиційних фондів. Виявлено, що включення ESG-принципів у корпоративну стратегію сприяє підвищенню стійкості, зниженню фінансових ризиків і покращенню доступу до капіталу. Доведено, що компанії з високими ESG-рейтингами демонструють вищу інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність. Обґрунтовано, що розвиток ринку сталих фінансових інструментів є стратегічним напрямом післявоєнного відновлення України. Надано рекомендації щодо формування системи ESG-звітності, удосконалення нормативної бази та стимулювання використання фондових інструментів сталого розвитку.

Ключові слова: ESG-фактори; фінансові стратегії; фондовий ринок; зелена облігація; сталий розвиток; корпоративна стійкість.

Zakharkin Oleksii, Doctor of Economics, Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Sumy State University, Sumy, Ukraine

Zakharkina Liudmyla, PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Entrepreneurship, Sumy State University, Sumy, Ukraine

ESG factors and corporate strategies: stock market tools in the financial management of sustainable development

Abstract. Introduction. This article examines how environmental, social, and governance (ESG) factors are integrated into corporate financial strategies, highlighting the increasing importance of capital market instruments in promoting sustainable development. The research's relevance is determined by global trends in ESG investment growth and the need for Ukrainian enterprises to adapt to EU sustainability reporting standards (CSRD Directive).

Purpose. This article aims to investigate the relationship between ESG factors and strategic financial management and to evaluate the effectiveness of green bonds, ESG indexes, and sustainable investment funds in fostering long-term business resilience and competitiveness.

Results. The study shows that incorporating ESG principles into financial management improves access to capital, reduces operational and reputational risks, and boosts investor confidence. Based on international experience, the study shows that companies with high ESG ratings attract more favorable financing conditions and maintain stronger market positions. An analysis of Ukrainian and global practices indicates that sustainable finance instruments are essential for post-war economic recovery. The paper also emphasizes the importance of regulatory support, transparent ESG reporting, and investor awareness in expanding sustainable investment markets.

Conclusions. ESG factors have become a core component of financial strategy, evolving from ethical considerations into drivers of value creation and competitiveness. Implementing green financial instruments, ESG indexes, and sustainability funds establishes a foundation for achieving the Sustainable Development Goals and ensuring enterprises' long-term financial stability.

Keywords: ESG factors; financial strategy; capital market; green bonds; sustainable finance; corporate resilience.

JEL Classification: G32; G39; Q56; M14.

¹ Стаття надійшла до редакції: 08.10.2025

Received: 08 October 2025

Постановка проблеми. У сучасних умовах сталого розвитку екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори стають невід’ємною складовою стратегічного фінансового менеджменту підприємств. Інвестори, регулятори та суспільство все більше вимагають від бізнесу відповідального ставлення до довкілля, соціальної сфери та корпоративного управління. З 2024 року в Європейському Союзі запроваджено обов’язкову нефінансову (ESG) звітність відповідно до Директиви CSRD [1]. Це означає, що навіть українські компанії, залучені до міжнародних ринків, мусять адаптуватися до нових стандартів прозорості та підзвітності. Глобальні тенденції теж засвідчують значну роль ESG: за даними аналітиків, у 2024 році обсяг активів під управлінням, що враховують ESG-принципи, перевищив 40 трлн дол. США [2]. Одночасно на світових ринках капіталу бурхливо зростає сегмент «зелених» та стійких фінансових інструментів. Лише у 2024 році глобальний випуск сталих боргових інструментів (зелених, соціальних, сталих облігацій та ін.) досяг 1,1 трлн дол. США (що на 5% більше, ніж у 2023 році), а сумарний обсяг таких цінних паперів перевищив 6,2 трлн дол. США. Понад половину цього ринку становлять зелені облігації, спрямовані на фінансування екологічних проєктів [3]. Таким чином, інтеграція ESG-факторів у стратегії підприємств та використання інструментів фондового ринку для сталого фінансування набувають стратегічного значення.

Незважаючи на зростаючу увагу до ESG, підприємства стикаються з проблемою ефективної інтеграції цих факторів у фінансову стратегію. Традиційно фінансовий менеджмент орієнтувався переважно на максимізацію прибутку та вартості бізнесу, не враховуючи нефінансові ризики та можливості, пов’язані з екологією, соціумом чи якістю корпоративного управління. Сьогодні ж ігнорування ESG може призвести до підвищених витрат і втрат: регуляторних штрафів, зривів у ланцюгах постачання, відтоку інвесторів і погіршення репутації [2].

Проблемою є те, як вбудувати ESG-принципи у ядро фінансової стратегії підприємства, щоб одночасно забезпечити довгострокову стійкість бізнесу та виконання цілей сталого розвитку. Невирішеними залишаються питання вибору відповідних індикаторів та інструментів: які саме фінансові механізми фондового ринку допомагають трансформувати ESG-цілі у практичні результати? В українському контексті проблема посилюється необхідністю адаптації до європейських стандартів сталого фінансування та браком напрацьованих практик використання таких інструментів.

Отже, актуальною є постановка проблеми дослідження взаємозв’язку між ESG-факторами та фінансовими стратегіями підприємств, а також визначення ролі фондових інструментів у забезпеченні сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питання впливу ESG-факторів на фінансову діяльність підприємств активно досліджується зарубіжними та вітчизняними вченими протягом останнього десятиліття. Більшість емпіричних досліджень підтверджують, що високий рівень ESG-результативності компанії або не шкодить її фінансовим показникам, або навіть покращує їх. Дослідження міжнародних наукових праць показують, що значна частка робіт фіксує позитивний або нейтральний зв’язок між показниками ESG і фінансовою ефективністю бізнесу [4, 5]. Водночас окремі дослідники звертають увагу на неоднозначність впливу ESG: лунають критичні думки про те, що ESG-ініціативи іноді перетворюються на формальність або «грінвошинг», не приводячи до реальних змін [6, 7].

Вітчизняна наукова школа також має вагомі здобутки у дослідженні проблематики імплементації принципів сталого розвитку у фінансові стратегії підприємств. Так, Сапожников В., Жабак А., Сидорко В. розглядають концепції, інструменти та міжнародний досвід розвитку зелених фінансів, аналізують їх значення для сталого розвитку бізнесу та окреслюють перспективи формування ринку зелених фінансів в Україні з урахуванням існуючих бар’єрів і можливостей [8]. Лагодієнко О. досліджує інтеграцію ESG-факторів у стратегічне планування підприємств та аналізує їх вплив на стійкість, конкурентоспроможність і довгостроковий успіх бізнесу [9]. Житар М. досліджує сучасні ESG-тренди у фінансовій діяльності компаній, аналізує міжнародний досвід інтеграції екологічних, соціальних і управлінських стандартів та розглядає виклики й перспективи адаптації ESG-підходів в Україні [10].

Загалом, аналіз літератури підтверджує необхідність подальших досліджень практичних аспектів інтеграції ESG у фінансові стратегії підприємств та ефективності ринкових інструментів сталого розвитку.

Формулювання цілей дослідження. Метою даної статті є дослідження взаємозв’язку між ESG-факторами та стратегічним фінансовим управлінням підприємств, а також оцінка ролі інструментів фондового ринку у фінансовому забезпеченні сталого розвитку бізнесу. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: 1) описати вплив інтеграції ESG-факторів на розробку фінансових стратегій підприємства; 2) проаналізувати ключові фінансові інструменти сталого розвитку – зелені облігації, ESG-індекси та стійкі інвестиційні фонди – та механізми їх використання у корпоративній практиці; 3) розглянути практичні приклади компаній (українських і міжнародних), які запровадили ESG-орієнтовані фінансові стратегії; 4) сформулювати висновки щодо впливу ESG-факторів на фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємств та окреслити

рекомендації щодо врахування ESG у фінансовому менеджменті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Включення ESG-принципів у корпоративну стратегію сьогодні розглядається як передумова довгострокової стійкості та конкурентних переваг підприємства. Практика провідних міжнародних корпорацій (Microsoft, Walmart, Apple та ін.) демонструє, що інвестиції в екологічні та соціальні ініціативи сумісні з прибутковістю і ростом бізнесу. Накопичено значні підтвердження того, що кліматичні зміни й соціальна нестабільність становлять матеріальні фінансові ризики для компаній, а не лише етичний виклик. Так, згідно з доповіддю McKinsey, підприємства, які не інтегрують ESG-аспекти у свої стратегії, наражаються на підвищений ризик перебоїв у постачанні, регуляторних санкцій та втрати споживачів [11].

Таким чином, ESG-фактори перетворюються на ключовий елемент системи управління ризиками і можливостями підприємства. Вони впливають на рішення фінансових менеджерів щодо розподілу ресурсів, оцінки інвестиційних проєктів, вибору контрагентів і постачальників. Компанії зі стійкими практиками краще підготовлені до нових регуляторних вимог (наприклад, у сфері викидів CO₂), змін споживчих вподобань і технологічних трендів (перехід до відновлюваної енергетики, економіки замкненого циклу). Навпаки, бізнес-моделі, що не враховують ESG, ризикують втратити частку ринку та зіткнутися з підвищеними витратами на залучення фінансування.

Станом на 2024 рік фінансовий сектор сам стимулює корпорації до сталості: обсяг глобальних ESG-орієнтованих інвестицій перевищив 40 трлн дол. США, і великі керуючі активами (BlackRock, Vanguard тощо) дедалі частіше вимагають від компаній наявності вираженої ESG-стратегії. Компанії з високими ESG-рейтингами мають більше шансів отримати капітал на вигідних умовах, адже інвестори розглядають сталість як показник надійності та довгострокової цінності. Навіть кредитори та страхові компанії враховують ESG-ризики, що впливає на вартість позикового капіталу.

Отже, інтеграція ESG у фінансовий менеджмент – це не данина моді, а новий стандарт управління, який дозволяє перетворити ризики на можливості. Як підкреслюють фахівці, питання стоїть не в тому, чи варто приділяти увагу ESG, а в тому, як саме це робити, щоб одночасно зберегти фінансову результативність і вирішувати нагальні екологічні та соціальні проблеми [2].

Ринки капіталу відіграють провідну роль у перенаправленні фінансових потоків на користь сталого розвитку. Серед основних фінансових інструментів, що дозволяють підприємствам залучати кошти для ESG-цілей та транслювати свої стратегії сталості інвесторам, можна виділити зелені облігації, ESG-індекси та сталі інвестиційні фонди.

Зелені облігації – це боргові цінні папери, кошти від розміщення яких спрямовуються виключно на фінансування або рефінансування екологічно значущих проєктів (відновлювана енергетика, енергоефективність, чистий транспорт, збереження біорізноманіття тощо) [12]. Перші випуски зелених облігацій з'явилися близько 2007-2008 рр. (ініціаторами були міжнародні фінансові організації), а після 2015 р. цей ринок почав стрімко зростати. Як зазначалося, у 2024 році глобальний обсяг випуску зелених облігацій сягнув близько 700 млрд дол. США, що, втім, покриває лише частку від потреб сталого фінансування (для досягнення кліматичних цілей необхідні інвестиції близько 2 трлн дол. США щороку). Проте тренд залишається позитивним – зелені облігації перетворилися з нішевого інструменту на важливий сегмент ринку, їх емітують як суверенні та муніципальні органи влади, так і банки та корпорації [13].

Для підприємства випуск зеленої облігації має кілька переваг. По-перше, це залучення цільового капіталу під екологічні проєкти, часто на більш вигідних умовах завдяки високому попиту з боку ESG-орієнтованих інвесторів (явище так званого «грініуму», коли ставка дохідності за зеленою облігацією може бути трохи нижчою, ніж за звичайним боргом). По-друге, це репутаційний ефект: розміщення зелених облігацій сигналізує ринку про прихильність компанії принципам сталості. Дослідження підтверджують, що у випускників зелених облігацій часто спостерігається скорочення викидів та поліпшення екологічних показників діяльності. Важливо, щоб компанія дотримувалася прозорості щодо використання залучених коштів – саме тому існують стандарти і принципи «зелених облігацій» (наприклад, Green Bond Principles від ICMA). У звітності емітентів зазначається, на які проєкти пішли кошти та яких екологічних результатів досягнуто.

Україна також робить кроки до розвитку ринку зелених облігацій. У липні 2021 року набули чинності зміни до закону «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», які офіційно ввели поняття зеленої облігації як окремого виду цінного паперу та визначили основні вимоги до нього. Першим прецедентом «зеленого» боргового фінансування з України стала компанія ДТЕК – приватний енергохолдинг, що активно інвестує в відновлювану енергетику. ДТЕК розробив власну Green Bond Framework за міжнародними принципами і ще у 2019 році розмістив зелені єврооблігації, ставши піонером серед українських компаній. Цей випуск був спрямований на проєкти відновлюваної енергетики (вітрові та сонячні електростанції) і сигналізував про серйозні наміри бізнесу щодо скорочення вуглецевого сліду. Очікується, що після завершення воєнних дій цей інструмент стане одним з важливих

джерел фінансування «зеленої» відбудови України, зокрема енергетичного сектору.

Одним з інструментів фондового ринку, що відображає принципи сталого розвитку, є ESG-індекси – фондові індекси, до складу яких входять компанії, що відповідають певним критеріям у сфері ESG. Найбільш відомими міжнародними ESG-індексами є Dow Jones Sustainability Index (DJSI), започаткований у 1999 р., FTSE4Good (ініційований групою FTSE Russell), а також серія MSCI ESG Indexes. Призначення таких індикаторів – слугувати орієнтиром для інвесторів, які прагнуть вкладати кошти в бізнеси з відповідальною поведінкою.

Потрапляння компанії до престижного ESG-індексу передувє ретельний відбір та аудит: аналізуються десятки показників екологічної політики, впливу на клімат, енергоефективності; соціальні метрики (умови праці, права людини, різноманітність персоналу, вклад у громади); показники якості корпоративного управління (склад і незалежність ради директорів, ділова етика, прозорість звітності тощо) [14].

Участь у ESG-індексі приносить компанії кілька вигід. По-перше, це підвищений інтерес з боку інституційних інвесторів, які використовують ці індекси як бенчмарк або як універсум для формування портфелів. Отже, компанія-учасник індексу може розраховувати на ширшу базу потенційних акціонерів і стабільніший попит на свої акції. По-друге, входження до індексу – це індикатор репутації: воно свідчить, що бізнес відповідає високим стандартам сталого розвитку, що позитивно сприймається клієнтами, партнерами і регуляторами. Деякі дослідження вказують на так званий «ефект включення»: коли оголошується, що компанія додана до відомого ESG-індексу, її ринкова капіталізація може короткостроково зрости завдяки підвищеному попиту. І навпаки, виключення з індексу (наприклад, через погіршення показників або скандали) може негативно вплинути на ціну акцій. Для самих підприємств участь в індексі створює додатковий стимул покращувати ESG-показники, адже методології оцінки прозорі: щоб утриматися в індексі, потрібно демонструвати прогрес.

На сучасному фінансовому ринку все більшого поширення набувають ESG-фонди. Це інвестиційні фонди (пайові, корпоративні, ETF тощо), які у своїй політиці враховують ESG-критерії під час відбору активів. Їх також називають фондами соціально відповідального інвестування. За останні роки цей сектор продемонстрував суттєве зростання. Якщо на початку 2010-х частка таких фондів була незначною, то вже у 2021 році чистий притік коштів у глобальні ESG-фонди склав 650 млрд дол. США (проти 285 млрд дол. США у 2019), а загальні активи під їх управлінням сягнули десятків трильйонів доларів [15].

Механізм впливу ESG-фондів на корпоративні стратегії відбувається декількома шляхами. По-перше, це алокація капіталу: фонди перерозподіляють гроші

інвесторів на користь більш стійких підприємств, що знижує вартість капіталу для останніх. Компанії з низькими ESG-рейтингами, навпаки, можуть опинитися осторонь потоків інвестицій або стати об'єктом «відсіву». По-друге, активізм акціонерів: великі ESG-орієнтовані інвестори часто вступають у діалог із керівництвом компаній, вимагаючи покращення практик – від скорочення викидів до гендерної рівності. Зафіксовано чимало випадків, коли під тиском об'єднань акціонерів корпорації приймали кліматичні стратегії чи підвищували прозорість у звітності. По-третє, ESG-фонди стимулюють конкуренцію за рейтинги, оскільки для відбору активів фонди покладаються на рейтинги та аналітику (MSCI ESG Rating, Sustainalytics тощо); компанії зацікавлені покращувати свої показники, щоб потрапити в інвестиційний «радар».

В українських реаліях концепція ESG ще перебуває на стадії активного впровадження. Окрім згаданого прикладу ДТЕК, можна відзначити зусилля окремих фінансових установ: наприклад, державний Укресімбанк заявляв про плани випуску зелених облігацій для фінансування проєктів відновлюваної енергетики, а низка українських компаній почала публікувати нефінансові звіти згідно з міжнародними стандартами (GRI, SASB).

Регуляторні органи України (НКЦПФР, НБУ) у співпраці з європейськими партнерами та ПРООН розробляють політики та рекомендації щодо сталого фінансування. Наприклад, створюється дорожня карта з імплементації європейських правил розкриття інформації про стійкість (так звані стандарти ESRS у рамках згаданої Директиви CSRD). Це має підготувати український бізнес до конкуренції за інвестиції у післявоєнний період, коли критерії ESG, імовірно, будуть обов'язковими для отримання доступу до міжнародного капіталу та програм відбудови.

На глобальному рівні спостерігається подальша консолідація стандартів: запускаються універсальні таксономії сталого фінансування (ЄС таксономія зелених видів діяльності), вдосконалюються методики нефінансового обліку (IFRS S1/S2 стандарти). Для підприємств це означає, що інвестори матимуть більше інструментів для порівняння їхнього ESG-профілю з конкурентами.

З іншого боку, відкриваються нові можливості: розвиток ринку вуглецевих кредитів, перехідних облігацій (transition bonds) для компаній, які прагнуть перейти на більш стійкі технології, та поява соціальних облігацій для вирішення соціальних проблем. Усі ці інструменти можуть стати частиною фінансової стратегії підприємства, що прагне одночасно зростання і сталості.

Висновки. ESG-фактори з додаткового аспекту перетворилися на ядро стратегічного фінансового менеджменту. Інструменти фондового ринку – зелені облігації, спеціалізовані індекси та фонди – стали ефективними важелями, які допомагають направляти

фінансові ресурси на досягнення цілей сталого розвитку. Компанії, що успішно поєднують фінансові та ESG-стратегії, отримують подвійний вииграш: сприяють суспільному благу й водночас підвищують власну довгострокову вартість. Такий підхід до управління фінансами є невід'ємною частиною бізнес-моделей нового покоління й визначатиме

конкурентоспроможність підприємств у найближчому майбутньому. Перспективними напрямками подальших досліджень залишаються кількісна оцінка впливу ESG-заходів на фінансові результати в різних галузях та розробка практичних рекомендацій для підприємств щодо поетапної інтеграції ESG у систему фінансового менеджменту.

Література:

1. Сучасний ландшафт регулювання звітності про сталий розвиток (ESG) у світі. *LIGA:ZAKON*. 2025. URL: <https://surl.li/xkhtuo>.
2. West B. Strategic Financial Models for Advancing ESG and Sustainability Objectives in US Fortune 500 Corporations. *Kogod School of Business, American University*. 2025. URL: <https://surl.li/gprwgf>.
3. Labeled Sustainable Bonds Market Update – February 2025. *The World Bank Treasury*. 2025. URL: <https://surl.li/ixoymu>.
4. Sustainable Finance and Transmission Mechanisms to the Real Economy / B. L. Caldecott et al. *University of Oxford Smith School of Enterprise and the Environment Working Paper*. 2020. №22-04.
5. Can Sustainable Investing Save the World? Reviewing the Mechanisms of Investor Impact / J. F. Kölbels et al. *Organization & Environment*. 2020. Vol. 33, №4. P. 554-574. URL: <https://doi.org/10.1177/1086026620919202>.
6. de Freitas Netto S.V., Sobral M.F.F., Ribeiro A.R.B., da Luz Soares G.R. Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environmental Sciences Europe*. 2020. №32(19). DOI: <https://doi.org/10.1186/s12302-020-0300-3>.
7. Xu M., Tse Y.K., Geng R., Liu Z., Potter A. Greenwashing and market value of firms: An empirical study / Xu M. et al. *International Journal of Production Economics*. 2025. Vol. 284. Article 109606. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2025.109606>.
8. Сапожников В., Жабак А., Сидорко В. Розвиток зелених фінансів як інструменту сталого розвитку: концепції, інструменти, міжнародний досвід та перспективи для України. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34, №3. С. 598-612. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.598>.
9. Лагодієнко О. В. Дослідження інтеграції ESG-факторів у корпоративну стратегію підприємства. *Регіональна економіка*. 2024. №3(113). С. 117-123. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-3-10>.
10. Житар М. ESG тренди у фінансовій діяльності компаній: ключові напрямки та рекомендації. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2024. №2(14). С. 86-94. <https://doi.org/10.32750/2024-0209>.
11. Resilience for sustainable, inclusive growth. *McKinsey & Company*. 2022. URL: <https://surl.li/orkqwd>.
12. Funding the Green Transition: Green Bond Opportunities in Ukraine. *Avellum*. 2021. URL: <https://surl.li/cfdzwz>.
13. Demski J., Dong Y., McGuire P., Mojon B. Growth of the green bond market and greenhouse gas emissions. *BIS Quarterly Review*. 2025, 11 березня. URL: <https://surl.li/lojlpe>.
14. The main sustainability indexes. *DoGood People*. 2024. URL: <https://surl.li/okqsge>.
15. Fichtner J., Jaspert R., Petry J. Mind the ESG gaps: Transmission mechanisms and the governance of and by sustainable finance. Copenhagen : Danish Institute for International Studies, 2023. 39 c. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/296936/1/1839375655.pdf>.

References:

1. LIGA:ZAKON (2025, July 22). *The current landscape of sustainable development (ESG) reporting regulation in the world*. <https://surl.li/xkhtuo>.
2. West, B. (2025, May 1). Strategic financial models for advancing ESG and sustainability objectives in US Fortune 500 corporations. *Kogod School of Business, American University*. <https://surl.li/gprwgf>.
3. The World Bank Treasury. (2025, February). *Labeled Sustainable Bonds Market Update – February 2025*. <https://surl.li/ixoymu>.
4. Caldecott, B. L., Clark, A., Harnett, E., Koskelo, K., Wilson, C., & Liu, F. (2022). Sustainable Finance and Transmission Mechanisms to the Real Economy. *University of Oxford Smith School of Enterprise and the Environment Working Paper* 22-04.
5. Kölbels, J. F., Heeb, F., Paetzold, F., & Busch, T. (2020). Can Sustainable Investing Save the World? Reviewing the Mechanisms of Investor Impact. *Organization & Environment*, 33(4), 554–574. <https://doi.org/10.1177/1086026620919202>.
6. de Freitas Netto, S. V., Sobral, M. F. F., Ribeiro, A. R. B., & da Luz Soares, G.R. (2020). Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environmental Sciences Europe*, 32(1). <https://doi.org/10.1186/s12302-020-0300-3>.
7. Xu, M., Tse, Y. K., Geng, R., Liu, Z., & Potter, A. (2025). Greenwashing and market value of firms: An empirical study. *International Journal of Production Economics*, 284, 109606. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2025.109606>.
8. Sapozhnikov, V., Zhabak, A., & Sydorko, V. (2024). Development of Green Finance as a Tool for Sustainable Development: Concepts, Instruments, International Experience, and Prospects for Ukraine. *Economic Analysis*, 34(3), 598-612. <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.598>.
9. Lahodiyenko, O. V. (2024). Research on the integration of ESG factors into the corporate strategy of the enterprise. *Regional Economy*, 3(113), 117-123. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-3-10>.
10. Zhytar, M. (2024). ESG trends in financial activities of companies: key directions and recommendations. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 2(14), 86-94. <https://doi.org/10.32750/2024-0209>.

11. McKinsey & Company. (2022, June 7). *Resilience for sustainable, inclusive growth*. <https://surl.li/orkqwd>.
 12. Avellum. (2021, October 29). *Funding the green transition: Green bond opportunities in Ukraine*. <https://surl.li/cfdzwz>.
 13. Demski, J., Dong, Y., McGuire, P., & Mojon, B. (2025, March 11). Growth of the green bond market and greenhouse gas emissions. *BIS Quarterly Review*. <https://surl.li/lojlpe>.
 14. DoGood People. (2024). *The main sustainability indexes*. <https://surl.lu/okqsge>.
 15. Fichtner, J., Jaspert, R., & Petry, J. (2023). *Mind the ESG gaps: Transmission mechanisms and the governance of and by sustainable finance*. Danish Institute for International Studies. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/296936/1/1839375655.pdf>.
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License